УДК 342.95
DOI https://doi.org/10.32844/2618-1258.2025.2.23

САРАНОВ С.Г.

ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ГРОМАДСЬКОГО КОНТРОЛЮ В СФЕРІ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

SOME FEATURES OF PUBLIC CONTROL IN THE FIELD OF ANTI-CORRUPTION

Актуальність статті полягає в тому, що Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, запобігання та викорінення корупції відносить до обов'язків усіх держав для забезпечення ефективності своїх зусиль у цій галузі останні повинні співробітничати одна з одною за підтримки та участі окремих осіб і груп за межами публічного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад. Ці заходи сприятимуть формуванню позитивного антикорупційного іміджу України на міжнародній арені. Ратифікувавши Конвенцію ООН проти корупції, Україна взяла на себе зобов'язання не тільки вживати заходи щодо недопущення та викоренення корупції, а й виділення провідного місця громадськості у формуванні державної антикорупційної політики та участі у здійсненні громадського контролю у цій сфері. Метою статті є розкриття особливостей здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади з визначенням шляхів закріплення на законодавчому рівні попереджувальних заходів, направлених на протидію корупційних проявів. Визначення напрямів покращання очікуваних стратегічних результатів в діяльності спеціалізованих антикорупційних державних органів, що в перспективі покращить їх роботу, сприятиме злагодженості у співпраці цих державних органів та громадськості у протидії та запобіганні корупції, ми зупинімося у наступному підрозділів. Як висновок, хочемо зазначити, що очікувані результати, на настання яких розрахований проект Антикорупційної стратегії на 2021–2025 р.р., спрямовані на суттєве посилення ролі громадськості у формуванні та реалізації антикорупційної політики, досягнення мінімізації випадків виникнення корупційних ризиків шляхом посилення громадського контролю щодо діяльності органів державної влади та їх посадових осіб, що знайшло своє відображення у обов'язковості участі громадськості у відборі та оцінці доброчесності членів Вищої ради правосуддя, посилення ролі Громадської ради доброчесності, наглядових рад у державних і комунальних підприємствах, у медицині тощо.

Ключові слова: *контракт, менеджмент, суб'єкта господарювання, державний сектор економіки, антикорупційне законодавство.*

The relevance of the article lies in the fact that the Convention of the United Nations Organization against Corruption, Prevention and Eradication of Corruption refers to the duties of all states to ensure the effectiveness of their efforts in this field, the latter must cooperate with each other with the support and participation of individuals and groups for outside the public sector, such as civil society, non-governmental organizations and community-based organizations. These measures will contribute to the formation of a positive anti-corruption image of Ukraine in the international arena. By ratifying the UN Convention against Corruption, Ukraine undertook not only to take measures to prevent and eradicate corruption, but also to allocate a leading place to the public in the formation of state anti-corruption policy and to participate in the implementation of public control in this area. The purpose of the article is to reveal the specifics of public control over the activities of state authorities, with the determination of ways of enshrining at the legislative level preventive measures aimed at countering corruption.

© САРАНОВ С.Г. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник (Науково-дослідний інститут публічного права) https://orcid.org/0000-0001-9707-7730
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Determining directions for improving the expected strategic results in the activities of specialized anti-corruption state bodies, which in the future will improve their work, promote coherence in the cooperation of these state bodies and the public in combating and preventing corruption, we will stop in the following subsections. As a conclusion, we would like to note that the expected results of the Anti-corruption Strategy project for 2021–2025 are aimed at significantly strengthening the role of the public in the formation and implementation of anti-corruption policy, achieving the minimization of corruption risks by strengthening public control over activities of state authorities and their officials, which was reflected in the mandatory participation of the public in the selection and evaluation of the integrity of the members of the Supreme Council of Justice, the strengthening of the role of the Public Council of Integrity, supervisory boards in state and communal enterprises, in medicine, etc.

Key words: *contract, management, business entity, state sector of the economy, anti-corruption legislation.*

Актуальність теми. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції, запобігання та викорінення корупції відносить до обов'язків усіх держав для забезпечення ефективності своїх зусиль у цій галузі останні повинні співробітничати одна з одною за підтримки та участі окремих осіб і груп за межами публічного сектора, таких як громадянське суспільство, неурядові організації та організації, що функціонують на базі громад [1]. Ці заходи сприятимуть формуванню позитивного антикорупційного іміджу України на міжнародній арені.

Ратифікувавши Конвенцію ООН проти корупції, Україна взяла на себе зобов'язання не тільки вживати заходи щодо недопущення та викоренення корупції, а й виділення провідного місця громадськості у формуванні державної антикорупційної політики та участі у здійсненні громадського контролю у цій сфері.

Дана теза знайшла відображення у ст. 5 Конвенції ООН проти корупції, яка визначає, що кожна Держава-учасниця, формуючи свою політику проти корупції, розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й непідкупності, прозорості й відповідальності [1].

Метою статті є розкриття особливостей здійснення громадського контролю за діяльністю органів державної влади з визначенням шляхів закріплення на законодавчому рівні попереджувальних заходів, направлених на протидію корупційних проявів.

Виклад основного матеріалу. Участь суспільства у боротьбі із корупцією є вагомою складовою у подоланні цього негативного явища, яке впливає на показники економічного зростання країни, підриває довіру громадян до державних органів та їх діяльність.

Високий рівень корупції серед посадових осіб негативно впливає на міжнародний авторитет України. Для подолання корупції та зниження корупційних проявів Україна продовжує впроваджувати у національне законодавство міжнародні антикорупційні стандарти через виконання рекомендацій GRECO.

У межах спільного I та II раундів оцінювання Україні було надано 25 рекомендацій GRECO [2, с. 17]. В одному із звітів щодо виконання цих рекомендацій, Україні було зазначено про виконання одного із 4 рекомендацій відносно створення окремого органу без правоохоронних функцій для нагляду за імплементацією антикорупційної політики з представництвом органів влади та громадськості, з достатнім рівнем незалежності [2, с. 17]. Ця рекомендація прослідковується у проєктові Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки [3], який на сьогодні залишається не затвердженим. Мета проєкту – забезпечення злагодженості та системності всіх органів державної влади та громадськості у запобіганні та протидії корупції, мінімізувати випадки виникнення корупційних ризиків.

Проведемо аналіз Проєкту закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» № 4135 від 21.09.2020, підготовленого Кабінетом Міністрів України, що так і залишився не прийнятим (пройшов друге читання), відповідно на сьогодні Україна не має затвердженої антикорупційної стратегії. Проаналізуємо даний законопроєкт в частині особливостей правого визначення ролі громадського контролю в запобіганні корупції та зменшенні антикорупційних ризиків.

Так, законопроєкт передбачає не тільки прийняття антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, а й внесення низки доповнень до чинного законодавства, зокрема до Закону

України «Про запобігання корупції». Вказаний закон пропонується доповнити статтею 18-1, яка визначає Державну антикорупційну програму з виконання Антикорупційної стратегії [3]. Слід зауважити, що проєкт ст. 18-1 залишив поза увагою громадське обговорення проєкту державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії, що ставить під сумнів її прозорість та відповідність демократичним принципам врядування. На нашу думку, ч. 3 ст. 18-1 проєкту слід доповнити тезою, яка б передбачала участь громадськості в обговоренні проєкту державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії, тим паче, що в ч. 4 цієї статті громадськість долучається до внесення змін до державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії:

3. Проект державної антикорупційної програми з виконання Антикорупційної стратегії вноситься на громадське обговорення, яке триває не менше місця, після чого підлягає передачі на розгляд Кабінету Міністрів України не пізніше ніж за місяць до закінчення строку для її затвердження.

Відносно зауваження до тексту Антикорупційної стратегії на 2021-2025 роки (далі – Антикорупційна стратегія), то слід виділити наступні пропозиції.

Слід почати із основних принципів антикорупційної політики, визначених абз. 8 п. 1.2. Стратегі. Редакція проєкту визначає принципи, які не розкривають загальні напрями права з реалізації антикорупційної політики, а більше нагадують антикорупційні заходи загального спрямування, без залучення громадськості: оптимізація функцій держави та місцевого самоврядування; цифрова трансформація реалізації повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування; створення на противагу існуючим корупційним практикам більш зручних та законних способів задоволення потреб фізичних і юридичних осіб; забезпечення невідворотності юридичної відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення тощо [3].

З метою реалізації демократичних принципів, дотримання гласності та прозорості в здійсненні антикорупційних заходів із залученням до цього громадськості, вважаємо за необхідне доповнити Антикорупційну стратегію наступними антикорупційними принципами:

1) *Публічність, гласність та обов'язковість проведення антикорупційної експертизи із залученням громадськості нормативно-правових актів, їх проєктів*. Публічність та гласність під час прийняття проєктів нормативних актів дасть можливість вільного доступу до їх тексту, а участь громадських експертів поруч із спеціалізованими профільними фахівцями сприятиме своєчасному виявленню корупційних інтересів авторів цих проєтів. Також, акцент у цьому принципові робиться на обов'язковості врахування антикорупційної експертизи з неодмінною участю громадськості.

На підтвердження необхідності передбачення з подальшою реалізацією запропонованого принципа є практика участі громадськості під час обговорення та прийняття проєкту «Про публічні закупівлі», який усуває цілий ряд корупційних практик (ліквідація тендерних комітетів, право на відхилення аномально низьких (демпінгових) цінових пропозицій, 24 години на усунення формальних недоліків у документах постачальника тощо) [4, с. 14].

2) *Сприяння формуванню атмосфери нетерпимості та протидії корупції серед населення України*. Як нам вбачається, це можливе шляхом залучення широкого кола різних верств населення, громадських об'єднань, науковців та інтелігенцію профільного антикорупційного спрямування до формування та реалізації антикорупційної державної політики, що дасть можливість виробити наукові підходи з професійної та наукової точки зору.

Як ми вже зазначали у попередніх підрозділах, громадські об'єднання разом із науковцями відповідного професійного спрямування беруть активну участь у здійснення громадського контролю над діяльністю державних орагнів. Так, представників громадськості та науковців залучають до складу Комісії з оцінки корупційних ризиків у діяльності органів прокуратури, до складу кадрових комісій Офісу Генерального прокурора та Комісії з добору керівного складу органів прокуратури.

3) *Принцип антикорупційної освіченості населення України*. На нашу думку, зазначення цього принципу відіграє вагоме значення у формуванні антикорупційної освіти, формування у всіх верств населення почуття нетерпимості до корупції та її проявів, засвоєння настання рівня юридичної відповідальності за корупційне порушення.

Реалізація цього принципу можлива шляхом запровадження спеціальних освітніх антикорупційних курсів у здобувачів освіти, підвищення кваліфікації серед працівників, у першу чергу тих, які мають професії з підвищеною соціальною відповідальністю. Більш того, абз. 2 підп. 1 п. 2.2.1 Антикорупційної стратегії передбачає «Очікувані стратегічні результати»: створенню

сприятливих умов для підвищення кваліфікації педагогічних працівників та осіб, які працюють з населенням, зокрема з питань академічної доброчесності та формування у здобувачів освіти ставлення нетерпимості до корупції у всіх її проявах. У тому числі підвищити рівень обізнаності громадян шляхом активного та системного проведення інформаційно-просвітницьких і навчально-методичних заходів, інтегрованих у формальну та неформальну освіту [3].

На необхідність існування та стратегічного закріплення запропонованого принципу вказує Конвенція ОНН проти корупції (п. d) ч. 1 ст. 7), де зазначено, що Держави-учасниці сприяють здійсненню освітніх і навчальних програм, з метою забезпечення того, що ці особи задовольняють вимоги стосовно правильного, добросовісного й належного виконання державних функцій, а також забезпечують їм спеціалізовану й належну підготовку, щоб поглибити усвідомлення ними ризиків, які пов'язані з корупцією та стосуються виконання ними своїх функцій. Такі програми можуть містити посилання на кодекси або стандарти поведінки у відповідних галузях [1]

У зазначеному напряму слід розглядати результати роботи науково-освітнього центру ACREC, який реалізовує антикорупційні програми для студентів. Даний центр заснований у 2015 році за ініціативи представників ЦПК, Transparency International Ukraine та Національного університету «Києво-Могилянська академія» [5]. Дослідження, які проводяться в осередку науково-освітнього центру ACREC, здійснюються в сфері запобігання і протидії корупції. Цільовою аудиторією Центру є активна молодь (студенти та абітурієнти), молоді професіонали, які починають свій кар'єрний шлях в антикорупційній сфері, керівництво антикорупційних органів тощо. Випускниками цих освітніх програм є експерти Інституту законодавчих ідей, Центру протидії корупції, Transparency International Ukraine, регіональних антикорупційних організацій, науковці, представники НАЗК, НАБУ, Нацполіції тощо [5].

4) *Принцип прозорості та підзвітності.* Даний принцип повинен прослідковуватися на всіх запланованих заходах самої Антикорупційної стратегії та звітах про її виконання. Досягнення ефективного результату реалізації Антикорупційної стратегії можливий через відкрите та неприховане виконання її заходів, з встановленням чітких термінів, інструментів її виконання, визначенням виконавців і процедурою моніторингу за станом виконання, з обов'язковим залученням до здійснення контролю громадськості.

5) *Принцип побудови антикорупційної коаліції,* дасть можливість залучити до участі в реалізації заходів Антикорупційної стратегії усіх зацікавлених, у тому числі суб'єктів громадського контролю.

Також слід зауважити, оскільки принципи є основними засадами правового регулювання суспільних відносин, спрямовують їх учасників на встановлення соціального компромісу і порядку [6], то, на нашу думку, цілком логічним є їх відображення та закріплення у Законі України «Про запобігання корупції».

Продовжуючи

Аналіз Антикорупційної стратегії, у розділі 2 «Підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції», в очікуваних результатах, запланованих заходів, що сприятимуть підвищенню ефективності протидії корупції та вирішенню проблеми, сформульованої у п. 2.1.1: «Державна антикорупційна політика не завжди ґрунтується на повних, об'єктивних та достовірних даних; зусилля різних органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості недостатньо скоординовані» [3], слід додати дев'ятий пункт, в якому мають відобразитися результати громадського моніторингу за звітною діяльністю у частині виконання антикорупційних програм судовими інстанціями, у тому числі Вищим антикорупційним судом. Дана пропозиція є логічним висновком, який напрошується за аналогією попереднього результату, що передбачає залучення громадськості до розробки і моніторингу виконання антикорупційних програм та інших програмних документів антикорупційного характеру органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших публічних інституцій [3]. Пропонуємо наступну редакцію дев'ятого пункту очікуваних результатів:

... 9) Запроваджено громадський моніторинг та оприлюднення звітності про результати реалізації антикорупційних програм судовими інстанціями та Вищим антикорупційним судом.

Хочемо також звернути увагу на недосить коректне юридичне вживання в проєкті «органи влади», «державні органи», у той час як є і «органи державної влади», вживання якого прослідковується по всій редакції Антикорупційної стратегії. Оскільки мова йде про органи державної влади: органи законодавчої, виконавчої та судової влади, конституційне закріплення яких відображено у ч. 2 ст. 6 [7].

Для більш ефективного вирішення окресленої проблеми в Антикорупційній стратегії (п. 2.1.2 Безсистемні зміни до законодавства у сфері запобігання та протидії корупції негативно впливають на ефективність правозастосування), як нам вважається, необхідно ввести обов'язкове регулярне оприлюднення ініційованих органами державної влади законодавчих антикорупційних реформ, для подальшого здійснення контролю громадськістю за етапами їх реалізації, визначення ступеня їх ефективності та соціальної важливості. У зв'язку з цим, на нашу думку, слід додати такий очікуваний результат, виклавши у наступній редакції:

... 3) ефективність реалізації законодавчих реформ у сфері запобігання та протидії корупції забезпечується шляхом регулярного їх оприлюднення та доведення до відома агенцій (відомств), органів влади та громадськості.

Необхідність закріплення даного стратегічного результату вказують результати активної антикорупційної діяльності громадської організації «Разом проти корупції». Саме подібні громадські організації відіграють роль стимуляторів та контролерів проведення місцевих антикорупційних реформ, є взірцем активної громадської позиції та практики в управлінні органів місцевого самоврядування України.

Також заслуговує на увагу окреслена в Антикорупційній стратегії проблема 2.3.1. «Вади законодавства та недостатність ефективних ризик-орієнтованих механізмів виявлення конфлікту інтересів обмежують можливості мінімізації корупції за рахунок запобігання та врегулювання конфлікту інтересів» [3]. У вказаній проблемі залишилися поза увагою юридичні особи, які беруть участь у проведення моніторингу за станом реалізації антикорупційних державних програм та можливості виникнення конфлікту інтересів під час здійснення відповідної контролюючої функції. Це негативно вплине на ефективність запланованих Антикорупційною стратегією заходів, направлених на запобігання та протидію корупції. Цю проблему можна вирішити шляхом внесення в установчі документи юридичних осіб механізм врегулювання конфлікту інтересів, що може виникнути у зв'язку із здійсненням юридичною особою контролюючої антикорупційної функції, відповідно до визначених завдань.

Для уникнення у подальшому такої практики в редакцію очікуваних результатів, що мають витікати з проблеми 2.3.1. проєкту Антикорупційної стратегії, включити п. 8, виклавши у наступній редакції:

... 8) Удосконалено механізми запобігання конфлікту інтересів юридичних осіб, які уповноважені здійснювати антикорупційні функції з контролю, нагляду та моніторингу, шляхом запровадження практики внесення в установчі документи таких юридичних осіб вимоги та процедуру врегулювання конфлікту інтересів.

Слід приділити увагу, здійсненню громадського контролю за діяльністю судових інстанцій. На сьогодні, перед сучасною Україною стоїть проблема щодо втрати довіри до судової гілки влади у зв'язку з відсутності прозорості в її діяльності, високому рівні корумпованості серед суддів. Не останню роль у причинах втрати довіри населення до судових інстанцій відіграє й низький рівень ефективності виконання судових рішень.

Як зазначає І. Кравченко, ефективність контролю над діяльністю адміністративних судів забезпечується за умови неухильного додержання таких принципових вимог: контроль повинен бути об'єктивним та безстороннім (незалежним та неупередженим); контроль передбачає відкритість та прозорість, адже це основні вимоги до ефективності державної влади, сформованої демократичним шляхом; контроль має бути публічним та гласним, що передбачає доведення отриманої підсумкової інформації, результатів контролю, до громадськості та зацікавлених осіб; контроль повинен бути обгрунтованим та цілеспрямованим, що забезпечить його результативність, ефективність; науковість та професіоналізм як принципи громадського контролю передбачають залучення до здійснення контролю фахівців (правників, колишніх почесних суддів, науковців), що дозволить уникнути можливих зловживань, поверхневого підходу до контролю, забезпечить детальну та професійну оцінку роботи судді та прийнятих ним правозастосовних актів [8, с. 95].

Підтримуючи вказану вище думку науковця відносно наявних високих моральних та професійних якостей судді, його бездоганну ділову репутацію, на нашу думку, доцільно це відобразити в Антикорупційній стратегії, у проблемі 3.1.2. «Процедури кваліфікаційного оцінювання суддів та конкурсні процедури потребують удосконалення та розробки чітких і передбачуваних критеріїв (індикаторів) доброчесності та професійної етики. Доброчесність та професійна етика як стандартні вимоги до суддів недостатньо впроваджені на практиці, а оцінювання цих вимог не завжди є прозорим та передбачуваним.» [3].

Маємо на меті звернути увагу відносно об'єктивності та прозорості методики виставлення балів під час прийняття рішень у процедурах добору, оцінювання та просування суддів.

Вказана вище проблема передбачає очікувані результати, в яких врахована розробка та впровадження в практику чітких і передбачуваних критеріїв (індикатори) доброчесності та професійної етики для кваліфікаційного оцінювання суддів і добору нових суддів (п. 1 проблеми 3.1.2); удосконалено перевірку відповідності критеріям (індикаторам) доброчесності кандидатів у межах процедур добору та призначення нових суддів із залученням Громадської ради доброчесності (п. 2 проблеми 3.1.2); удосконалено механізм проведення Вищою кваліфікаційною комісією суддів України процедур кваліфікаційного оцінювання суддів та конкурсних процедур з метою уникнення невиправданих затримок (п. 3 проблеми 3.1.2) [3]. Останній пункт очікуваного результату (п. 4) передбачає методику виставлення балів, визначення результатів членами Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Вищої ради правосуддя під час прийняття рішень у процедурах добору, оцінювання та просування суддів, а також оприлюднення інформації з іспитів [3], без врахування критеріїв (індикатори) доброчесності та професійної етики, куди входять бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет.

Продовжуючи дослідження та аналіз громадського контролю за діяльністю судових інстанцій та сіддів, винайдення шляхів контролю за дотримання законності та доброчесності суддівського корпусу, зупинімося на наступній проблемі Антикорупційної стратегії – 3.1.3. «Відсутність дієвих механізмів підтримання доброчесності суддівського корпусу та реагування на встановлені факти впливу, тиску на суддів та втручання в їх діяльність.» [3].

У разі вчинення суддею дисциплінарного проступку, для розгляду справ щодо дисциплінарної відповідальності суддів Вища рада правосуддя утворює Дисциплінарні палати з числа членів Вищої ради правосуддя [9, ст. 26]. Саме результат (п. 4 проблеми 3.1.3.) передбачає закріплення підстав та механізмів завершення дисциплінарного провадження. Але чинне законодавство не передбачає порушення та ведення дисциплінарного провадження відносно судді, який перебуває у відставці, що дає можливість при своєчасному оформленні пенсійного забезпечення уникнути відповідальності за вчинене правопорушення.

З цією метою, пропонуємо доповнити очікуваний результат (п. 4 проблеми 3.1.3.) можливістю при наявності підстав відкривати дисциплінарні провадження відносно суддів, які перебувають у відставці, наступним чином:

... надати дисциплінарному органу дисциплінарного провадження щодо судді повноваження щодо порушення дисциплінарних справ та ведення дисциплінарного провадження щодо суддів у відставці з можливістю подальшого скасування спеціальних надбавок та обов'язковим оприлюдненням результатів.

Наявність громадського контролю у діяльності судових інстанцій із дотриманням останніми принципу прозорості, публічності та законності є вагомою складовою у відновленні суспільної довіри, з наявністю складової – віри у верховенства права.

На думку І. Кравченко, громадський контроль судів сьогодні повинен передбачати: публічність судових процесів, зокрема, з вільним доступом до них представників засобів масової інформації; можливість відводу суддів з ініціативи учасників судового процесу; включення в атестаційно-дисциплінарні органи (кваліфікаційні комісії суддів) представників юридичної громадськості, встановлення відповідальності за порушення суддівської дисципліни. Структурним елементом громадського контролю адміністративних судів, від якого значною мірою залежить його ефективність, а також важливим засобом комунікації між судовою владою і громадськістю є засоби масової інформації [8, с. 95].

У результаті аналізу випливає висновок, що проект Антикорупційної стратегії передбачає низку результатів, спрямованих на суттєве посилення ролі громадськості у реалізації антикорупційної політики та відведення вагомої ролі громадському контролю у цій сфері. Але, є такі передбачувані очікувані результати, які послаблюють роль громадському контролю у реалізації антикорупційних заходів.

Так, у розділі, присвяченому державному регулюванню економіки, у проєкті Антикорупційної стратегії виділена проблема 3.4.1. «Існуюча модель управління у суб'єктах господарювання державного сектору економіки є неефективною, наслідком чого є збитки та корупція.», яка передбачає результат, такий як: встановлення права дострокового розірвання контракту з менеджментом суб'єктів господарювання державного сектору економіки, які мають особливо важливе (стратегічне) значення для економіки України або найвищий рівень корупційних ризиків, або

належать до найбільш важливих суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу у разі порушення ним норм антикорупційного законодавства або правил етичної поведінки [3].

Дана пропозиція, по-перше, суперечить нормам чинного законодавства, оскільки Закон України «Про управління об'єктами державної власності» (ст. 11-4) визначає компетенції Наглядової нари державного унітарного підприємства, яка приймає рішення про тимчасове відсторонення керівника від здійснення повноважень та призначення особи, яка тимчасово виконуватиме повноваження керівника; призначає на посаду та припиняє повноваження керівника, затверджує умови контракту з ним, укладає і розриває з ним контракт, здійснює контроль за дотриманням умов контракту [10]. По-друге, члени Наглядової ради, як управлінського виконавчого органу товариства, обираються відповідно до вимог Закону України «Про акціонерні товариства», який також визначає права та обов'язки членів цього органу, іншими актами законодавства, статутом товариства та/або положенням про виконавчий орган товариства, а також контрактом, що укладається з кожним членом виконавчого органу [11, ч. 5 ст. 58].

Отже, передбачення очікуваного результату у вигляді дострокового розірвання контракту із менеджментом суб'єкта господарювання державного сектору економіки у разі порушення норм антикорупційного законодавства та правил етичної поведінки є неприйнятним, оскільки повністю регламентується законодавством. Але, на нашу думку, для здійснення незалежного контролю за діяльністю менеджменту суб'єкта господарювання державного сектору економіки та недопущення прояву корупційних ризиків, даний пункт слід викласти у наступній редакції:

... 5) запроваджено у суб'єктах господарювання державного сектору економіки, які мають особливо важливе (стратегічне) значення для економіки України або найвищий рівень корупційних ризиків, або належать до найбільш важливих суб'єктів господарювання оборонно-промислового комплексу стандарти інтегрованої антикорупційної системи управління ризиками із елементами внутрішнього контролю;

Наступним момент, який потребує уточнення в формулюванні очікуваних результатах Антикорупційної стратегії, є проблема 3.5.10 «Недосконаліть діючих інструментів контролю та недостатня прозорість процесів будівництва, ремонту та експлуатації доріг.» [3]. У зазначеній проблемі, привертає увагу очікуваний 2 результат: результати проведення моніторингу якості дорожніх робіт, дані про результати перевірок, штрафні санкції публікуються на офіційному веб-сайті ініціатора перевірки, ініціатора або замовника моніторингу [3].

Викликає даний результат зацікавленість, оскільки не узгоджується з нормами чинного законодавства, а саме Законом України «Про автомобільні дороги» в частині процедури проведення аудиту та перевірок безпеки автомобільних доріг. Дане зауваження слід застосувати також і до вживаної термінології: Законом України «Про автомобільні дороги» передбачено безпека автомобільних доріг, аудит безпеки автомобільних доріг, визначено хто може бути аудитором та замовником аудиту безпеки автомобільних доріг. Відповідно, у редакції очікуваного результату (п. 2) Антикорупційної стратегії слід вживати узгоджені із законодавством вказані терміни. Також, п. 3 ст. 1 Закону України «Про автомобільні дороги» під аудитом безпеки автомобільних доріг визначає незалежне, системне, технічне та детальне оцінювання впливу проектних рішень на безпеку автомобільних доріг [12]. У свою чергу, управління безпекою автомобільних доріг включає організацію та здійснення аудиту автомобільних доріг, перевірку безпеки автомобільних доріг, виявлення аварійно-небезпечних місць (ділянок) та місць концентрації дорожньо-транспортних пригод та ліквідації їх причин [12, ст. 50].

Також вказаним законом (п. 9 ст. 1) передбачений ініціатор аудиту безпеки автомобільних доріг: замовник аудиту безпеки автомобільних доріг – орган державної влади, орган місцевого самоврядування, інша особа, на балансі або у власності якої перебуває автомобільна дорога або її ділянка, або яка виступає замовником будівництва нової автомобільної дороги [12], що також не узгоджується з очікуваним результатом, а саме: вживання словосполучення «ініціатор або замовник моніторингу».

Додатковим юридичним неузгодженням цього результату слід виділити тезу відносно штрафних санкцій щодо негативних результатів аудиту безпеки автомобільних доріг.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про автомобільні дороги» управління та автомобільними дорогами загального користування державного значення здійснює центральний орган виконавчої влади. Саме центральних органів виконавчої влади щодо управління автомобільними дорогами відповідає за: формування державної політики у сфері дорожнього господарства та забезпечення управління автомобільними дорогами загального користування; забезпечення нормативно-правового регулювання у сфері дорожнього господарства, нормування у сфері

будівництва, реконструкції, ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування; погодження переліків об'єктів та обсягів бюджетних коштів на будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування державного значення тощо [12]. У свою чергу, відповідальність за стан доріг міст, інших населених пунктів та їх вулиць, якість робіт з проектування, будівництва, реконструкції, ремонту та утримання вулиць і доріг міст та інших населених пунктів несуть органи місцевого самоврядування, що управляють функціонуванням та розвитком вулиць і доріг міст та інших населених пунктів. Саме про це говорить ст. 16 вказаного закону: вулиці і дороги міст та інших населених пунктів знаходяться у віданні органів місцевого самоврядування і є комунальною власністю [12].

У заключенні, слід відмітити роль громад у відстоєнні принципу прозорості в діяльності органів місцевого самоврядування та протидії корупції. Після проведення децентралізації віднедавна громадські ради почали відігравати вагому роль у здійсненні контролю за діяльністю органів влади, розподілом та використанням останніми державних коштів. Основними антикорупційними методами, притаманним громадам, є проведення громадської експертизи (в основному, проводиться експертиза проєктів нормативно-правових актів з питань формування та реалізації державної політики) та здійснення консультування .

Визначення напрямів покращання очікуваних стратегічних результатів в діяльності спеціалізованих антикорупційних державних органів, що в перспективі покращить їх роботу, сприятиме злагодженості у співпраці цих державних органів та громадськості у протидії та запобіганні корупції, ми зупинімося у наступному підрозділів. Як висновок, хочемо зазначити, що очікувані результати, на настання яких розрахований проект Антикорупційної стратегії на 2021–2025 р.р., спрямовані на суттєве посилення ролі громадськості у формуванні та реалізації антикорупційної політики, досягнення мінімізації випадків виникнення корупційних ризиків шляхом посилення громадського контролю щодо діяльності органів державної влади та їх посадових осіб, що знайшло своє відображення у обов'язковості участі громадськості у відборі та оцінці доброчесності членів Вищої ради правосуддя, посилення ролі Громадської ради доброчесності, наглядових рад у державних і комунальних підприємствах, у медицині тощо.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003. Ратифікація від 18.10.2006, підстава – 251-V. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text

2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про засади державної антикорупційної політики на 2020–2024 роки». *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70007

3. Проект Закону України про засади державної антикорупційної політики на 2020–2025 роки № 4135 від 21.09.2020. *Верховна Рада України*: офіційний веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70007

4. Разом проти корупції: Звіт урядово-громадської ініціативи, січень-липень, 2019. URL:: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/antikor/zvity-razom-prity-koruptsiyi/sichen-lipen-2019.pdf

5. Біла А. Антикорупційна освіта в Україні: які перспективи вона дає та де її можна отримати. *24 канал*. URL: https://education.24tv.ua/antikoruptsiyna-osvita-ukrayini-yaki-perspektivi-novini-ukrayini_n1624490

6. Скакун О. Ф. Теорія держави *і* права *:* підруч. Х. : Консум, 2006. 656 с.

7. Конституція України : саном на 1 верс. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.

8. Кравченко І. М. Громадський контроль як окремий напрям взаємодії адміністративних судів із громадськістю. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції.* № 5. 2019. С. 94–98.

9. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. Дата оновлення 05.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#top

10. Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21.09.2006 № 185-V. Дата оновлення 12.01.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text

11. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. Дата оновлення 06.10.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text.